

Raj Rozália–Nagy István

SZABADKA KÖRNYÉKI MÁRIA-KEGYHELY

Ismertető Sándorról

A mai Vajdaságban „Sándor nevű földrészt vagy dűlőt a Szabadka-i iratok már 1764-ben említenek a város közvetlen közelében”¹ Később, mint önálló község is szerepel, aztán 1905-ben a városhoz csatolták, és annak külvárosát képezi ma is. Szabadkától, dél-keleti irányban terül el. Önálló vikáriát 1926-ban alapítottak ott a szabadkai Szt. Rókus plébánia területéből leválasztva, amit plébániai rangra 1956-ban emeltek. Halotti anyakönyvüket 1855-ben kezdték vezetni, a keresztek anyakönyvét pedig 1901-től, amit a plébánia irattárában őriznek.

A kegyhely eredetének története

A szabadkai egyházmegye kötelékéhez, a sándori plébániához tartozik, Észak-Bácska ökumenikus jellegű Mária-kegyhelye, a Szentkút vagy Bunarić illetve a Vodice. Bér eredete nem vezethető vissza több száz évre, jelentősége mégis igen nagy, a város és környéke többnemzetiségű lakosságának mindennapjaira, de különösen vallási életére. A palicsi tó alsó nyúlványának közvetlen közelében található terület, az elbeszélések és némi feljegyzés szerint, a múlt század 70-es éveitől különös események színhelye.

Katolikus meggyőződés szerint bizonyos kitüntetett helyen az Isten a Szent Szűz által különösen osztogatja kegyeit. Ezek leginkább a Mária jelenések helyei. A legenda szerint ilyen Szent hely a Bunaric is, mely az idősek szerint „emberemlékezet” óta létezik.

A szájhagyomány szerint, egy csordogáló forrást, emlékeztük óta számontartottak ezen a helyen, ahol a fáradt vándor szomját olthatta. Azonban egy idő után a forrás vizének gyógyító hatásáról is szétfutott a hír, miszerint, akik fájó sebeiket e vízzel mosták ki, gyorsan megszabadultak szenvedéseiktől. A hír hallatán a nép, de különösen a sándoriak és a környék lakói, szent helyként kezdték tisztelni, mind a katolikus bunyevácok és magyarok, mind a görögkeleti szerb hívők.

A két egyház különböző nézetet vallott ugyan a forrás vizének csodás erejét illetően, de ez a híveket nemigen zavarta, ők eljártak valamennyien ide, és a víz csodás, gyógyító erejét a Szűz közbenjárásának tulajdonították.

¹ Iványi 1907.

A kegyhely eredetével kapcsolatos legendának, a nép ajkán több változata is él még ma is. Egyik szerint az említett területen valamikor legelő volt. Igen nagy volt a szárazság amikor egy pásztor ott legeltette nyáját. Mikor már a szomjúságtól nagyon szenvedett ő maga is, juhái is, akkor így szólt: „Szűzanyám, ha létezel és hallasz engem, tégy csodát és fakassz forrást”, és botját a földbe szúrta. Kis idő után, ahol a botja földet ért, ott forrás fakadt.

Mások szerint a vidéken abban az időben szőlőskertek voltak. Egy család ott dolgozott, s velük volt világtalan gyermekük is. A kislány miközben magában játszadozott, egyszerre egy hívó női hangra lett figyelmes. Elindult a hang irányába és ezt hallotta: „Előtted forrás van. A vízzel mossad meg szemeidet és látsz majd!” A kislány megtette ezt, csoda történt, és látni kezdett. Ekkor maga előtt egy szép asszonyt látott, a földön pedig egy körformát. A legenda szerint a szép asszony a Szűzanya volt, aki sarkára támaszkodva kört formált a földön, és ott fakadt a forrás.

E legendának másik változata szerint egy világtalan kislány véletlenül talált rá a közeli forrásra, amiben megmosakodott és látni kezdett. Ekkor maga előtt látta a Szűzanyát, aki így szólt hozzá: „Most menjél, és vidd szét a hírt, hogy mi történt veled!”

Továbbá: a jelenlegi kegyhelyen ősidőktől fogva volt egy forrás, ami valamikor szárnnyomból fakadt. Egy vak kislány azt álmodta, hogy el kell mennie a forráshoz, hogy meggyógyuljon. Kérte édesanyját vigye el őt oda. Az édesanya ezt megtette, és a kislány látni kezdett.

A csodás gyógyulások híre hallatán, egyre látogatottabb lett a forrás. Más csodás gyógyulásokról is volt hír. Mankókkal jöttek, kik itteni gyógyulásuk után újra jártak, továbbá némák szólaltak itt meg, bár erre vonatkozóan feljegyzéseket nem őriz az egyház.

Építmények a kegyhelyen

A múlt század 80-as éveiben a kegyhely látogatottsága már számottevő volt. Ezért a nép, különösen a környék lakói, kérelmezik az egyházi hatóságoknál a forrás, a hely, hivatalos kegyhellyé nyilvánítását. Mint már említettük a pravoszláv és katolikus egyház különböző nézetet vallott az ügyel kapcsolatban. Végül is a pravoszláv hívek kérelme talált hamarabb megértésre, ugyanis a jóváhagyást, hogy a kegyhelyen kápolna épüljön, tett követte és az adományokból 1883-ban fel is épült a tervezett építmény. Ilija Mijatov például jelentős összeget, 400 koronát adományozott, míg a hiányzó részt, a sándori egyházközösség fedezte. A görögkeleti hívek nagy öröme az egyház a kis kápolnát a Szűzanya tiszteletére fel is szentelte, és a kegyhely búcsúnapját a Nagyboldogasszony-napi ünnepüket megelőző napra tette. 16 év után ezt lebontották, de helyére újat építettek. 1911-ből, a Subotička danica²-ban látható egy fotó is erről a második kápolnáról. Milyenségét

---

² Szabadkán megjelent bunyevác-sokác évkönyv (naptár).

illetően igen kis méretű, téglából készült, cseréptetős, meszelt falú építmény volt. Nyitott eleje előtt vasrács állt. Sokban hasonlított a ma is létező katolikus kápolnához. Sajnos, egyéb adataira vagy okmányra nem bukkantunk róla.

1914-ben egy nagy méretű, kőből készült feszületet is állítottak a pravoszláv hívek adományaiból, mely kápolnájuk előtt, ma is épységben áll. A pravoszláv szentkúti gondnok lakás 1939-ben épült, de ugyanabban az évben egy újabb kápolna építéséhez is adott az engedély. 1118 adományozó segítségével történt az új, igen impozáns kápolna felépítése, melyet 1940-ben, Staniša Mihajlović (paroh) atya szentelt fel. Nagyboldogasszony tiszteletére (Za uspenje presvete Bogorodice-Velike Gospe, 28. avg.). A vállalkozó Stipan Brščanski, egyik kivitelező pedig Angélica Mátyás volt. Az előző kápolna, a nádashoz is és a katolikus kápolnához is közelebb állt, és abban még nem volt harang. A mostanit, az újvidéki Predrag Jovanović harangöntő mester készítette, melyet 1960. szept. 21-én szenteltek fel.

A katolikus hívek tervei a kápolna építésével kapcsolatban nem alakultak ilyen kedvezően. A begyűjtött adományokból 1893-ban először csupán egy nagy méretű, kőből készült, talapzattal ellátott feszületet állítottak, a következő felirattal: „Isten dicsőségére emeltette Sándor község katolikus közössége 1893”.

A kápolna építésére viszont 1896-ban került sor, melyet a Vigasztaló Szűzanya tiszteletére fel is szenteltek.³ „Ekkor kezdődött a szertartásos istentisztelet”⁴ is a kegyhelyen. A kegyhely búcsúnapját azóta is augusztus utolsó hetében, a hó utolsó vasárnapján tartják.

A forrás közvetlen közelében, a nádas-mocsaras területtől nem messze épült ez a kápolna. Külsőjét illetően igen kis méretű, kb.: 2x3 m. Téglából készült, meszelt falú, cserép tetős, eleje nyitott. A palicsi tó szanálása folytán (1970-es évek) szükség mutatkozott némi vele kapcsolatos munkálatok elvégzésére. Így került sor a lebontására, viszont a talaj feltöltése után, eredeti helyére eredeti formájában építették újjá.

A kápolna belső falain, márványlapos hála feliratok olvashatóak. A kegyhelynek ajándékozott szentképek is itt kaptak helyet. Ilyenek: – Krisztus az olajfák hegyén kép, – Szent család kép, – Mária szíve kép.

Az utóbbi eltört, az előbbieket a szentkút gondnoki épületében „az egyház szállítására” kerültek szobadísznek. Ott található még egy műkőből készült Lourdesi Mária dombormű az oltár mögötti süllyesztett részben, amit vasrács fed. A szentkút kegyképének tartják a gipszből készült „Siracusai Szűz Mária” domborművet. A siracusai Könnyező Madonna képének másolata ez, az eredeti méreteivel azonos. Zvekanović Mátyás Szabadka egykori megyéspüspöke 1968-ban, a búcsú idején ajándékozta a kegyhelynek. Azóta a búcsút a Szirakúzi Madonna tiszteletére tartják. Évközben a kegyképet a sándori plébánia-templomban őrzik, búcsú alkalmával a szentmisék ideje alatt a kegyhely a tábori oltárára helyezik. Állandó oltára nincs a kápolnának, a misék megtartásának idejére csak alkalmi jelleggel készítenek.

³ A feljegyzés szerint a kápolna felszentelését kezdetben az egyház ellenezte. Subotička danica, 1911.

⁴ Hítélet (r. k. folyóirat), 1971. okt.

A legendás hírű forrás a szájhagyomány szerint régen, egy csövön keresztül állandóan csordogált. Később kutat építettek, de a munkálatok időpontja ismeretlen, viszont arról van tudomás, hogy az 1920-as években tisztították azt, 1956-ban, 34 m-es új kutat fúrtak az eredeti helyén a katolikus kápolnában. A vizet innen vezették tovább, így most két kézi pumpás kút biztosítja a mosakodó medencékhez, a kultikus mosdást végző zárándokok részére.

A kegyhely jelentősége

„Bár korok és emberek, szokásaik változtak, de az emberi lélek, azaz a zárándoklatok indítéka nem. Sokféle lehet, valójában azonban egyazon gyökérből fakad, s ez maga a hit, a kultusz ereje.”⁵

A hely kultusza a legendás gyógyulások óta egyre jelentősebb. Virágkorát az 1930–1940-es években élte.

A kegyhelyet régebben egész éven keresztül látogatták. Leginkább az asszonyok voltak azok, akik fogadalmat téve jártak el ide többször is. Sokszor télen is jöttek, ilyenkor leginkább egyedül. Leghathatósabbnak a napfelkelte előtti fohászaikat tartották. Gyermekükért imádkoztak szinte mindnyájan. Legtömegesebben mégis tavasztól-őszig keltek útra a zárándokok újhold szombatoként, a Szűzanya tiszteletére a szent kúthoz. A tanyákról jöttek leginkább, de szinte valamennyi környező helységből is érkeztek ide ilyen alkalmakkor. Papjuk nem jött velük. Lobogót, feszületet sem hoztak magukkal, mint más alkalommal, amikor búcsúba mentek. Hajnalban keltek útra. Akik fogadalmat tettek mindig gyalog jöttek, 5-6-an egy csoportban, de volt aki fogadalmat téve egyedül jött. A nép szerint akkor a leghathatósabb az ima, ha napfelkelte előtt, elsőnek érkezik az egyén a kegyhelyre. Útjuk is imával telt, a rózsafüzért mondták, mesélik katolikus bunyevác és magyar öregeink.

Lovas kocsin ültek az öregek, betegek és a kisgyermek, akiket mindig magukkal hoztak ide az édesanyák. Első útjuk régen az öreg templomként emlegetett, BARÁTOK (Ferenc-rendi szerzetesek) templomához vezetett. Itt a reggeli szentmise meghallgatása után az atyák megáldották a gyermekeket és úgy indultak a Szűzanyához a Szentkúthoz. Ezen a napon szinte valamennyien böjtöltek. Amikor a kegyhelyre értek, először imádkoztak. Csoportosan, hangosan és Mária énekeket énekeltek, egyéni imáját mindenki hangtalanul mondta. Ezt követően mentek a forráshoz.

Az 1920-as évekig, pontosabban 1924-ig nem volt szentmise a kegyhelyen újhold szombatoként. 1953-tól a katolikus Szentkúti Egyházközösség tagjai kérelmének eleget téve, Szent György naptól, Szent Mihályig újhold szombatoként, valamint Nagyboldogasszony és Kisboldogasszony ünnepén szertartásos istentiszteletet tartottak a kegyhelyen.

---

⁵Erdélyi 1994.

1954-ben a Mária-év tiszteletére Szent György naptól, Szent Mihályig, minden szombaton tartottak ott szentmisét. A leglátogatottabbak az újhold szombaton voltak, különösen júliusban és augusztusban.

A szent hely kultusza és Mária tisztelete napjainkra sem halványult el. Az 1970-es évektől május 1-jétől szeptember 8-ig a hó első szombatján tartanak a kegyhelyen istentiszteletet.

A visszaemlékezések szerint a pravoszláv hívek is kijártak a forráshoz újhold szombatonként is. Ott ájtatoskodtak valamennyien. A csodásnak vélt forrás vizéből ittak, megmosták fájó-beteg testrészeiket és otthonukba is vittek belőle.

Az utóbbi években csupán a város és a környék településeinek katolikus hívei zarándokolnak a szentkútra elsőszombatonként. Az egyház szervezésében buszokkal, de személykocsikkal, kerékpárral, és kisebb csoportokban gyalogosan is érkeznek. A városban, Szabadkán a Barátok temploma, vagy más plébánia templom előtt, illetve a kegyhely közelében lévő két vasút közötti fészületnél gyülekeznek. Útjuk folyamán a rózsafüzért imádkozzák és Mária énekeket énekelnek. A szentkúti kápolnában 8 órakor tartanak szentmisét. Körülötte végzik a papok a gyóntatást. A szertartás alatt áldoznak a hívek, utána pedig itt történik a gyermekek áldása is.

A szentmise után az ismerősök örömmel üdvözlik egymást, merítenek-isznak a csodásnak vélt kút vizéből, megmosakszanak benne, és az otthoniak számára megtöltik vizes edényeiket, mint búcsú alkalmával. Sötétedés előtt, valamennyien távoznak a kegyhelyről.

A kegyhely búcsúnapja

A kápolnák megépítése és felszentelése után istentiszteleteket kezdetben csupán a kegyhely búcsúnapján tartottak. A katolikusok részére régebben, a horvát és magyar nyelven kívül, németül is. Ez alkalommal jelentek meg legtömegesebben a zarándokok. A kegyhely búcsúnapját ma is augusztus utolsó vasárnapján tartják a katolikus hívek, míg a pravoszláv búcsú, augusztus 28. illetve annak előestéje.

A szájhagyomány szerint régebben még tömegesebb volt ez a búcsú, mint napjainkban. Leginkább a környező szállásokról, a városból érkeztek a zarándokok, illetve a környező közelebbi településekről pl.: Tornyos (Tornjoš), Zenta (Senta), Topolya (Bačka Topola), Tavankút (Tavankut), Bajmok (Bajmok), Gabrić, Mérges (Ljutovo), Orom (Orom), Ludas (Ludoš), Tóthfalu (Totovo Selo), Felsőhegy (Gornji Berg), Palics (Palic), Hajdújárás (Hajdukovo), Kis Bosznia (Mala Bosna), Verušić, Moravica, Pacsér (Pačir), Nagyfény (Žednik).

Ilyenkor fészületet és lobogókat is hoztak a zarándokok. A fészületet általában férfi, fiatalember vitte, míg a lobogókat lányok illetve asszonyok. Két lobogót hoztak általában a keresztek. A szabadkai Szent Teréz templomból régebben nem csak fehér csipke lobogókat, hanem nehéz brokát és bársonyból készületeket is vittek a kivonulás alkalmával. Ezeket férfiak vitték. Derekukra bőrpántot csatoltak, arra rögzítették a lobogó rúdját, így könnyebb volt vinni. A lobogó széleinek díszes lecsüngő szalagait lányok tartották útközben. Processzióban vonultak ke-

resztül a falvakon. Imádkozva énekelve tették meg az utat. A fogatos kocsival érkező tanyaiak feszületet és lobogót nem vittek. A reggeli órában érkeztek, minden nemzet a maga miséjének időpontjára. A reggeli első misét mindig a Ferenc-rendi szerzetesek tartották, legtöbbször horvát és magyar nyelven vegyesen. Ezt követte a magyar, a német, majd a 10 órai püspöki főpásztori nagy mise leginkább horvát nyelven. A délutáni órákban akárcsak reggel, vegyes mise zárta a búcsúnapot. Akkor történt a gyerekek áldása is.

A szájhagyomány szerint voltak, akik búcsúk alkalmával is már a hajnali órákban a kegyhelyre érkeztek, hogy itt a Szűzhöz fohászkodva, imával várják a napfelkeltét. Ezek a zarándokok az ima után megmosakodtak a kút vizében, ezt követően szentgyónást végeztek, majd a szentmiséig imádkoztak, ahol aztán áldoztak.

Napközben a magukkal hozott leginkább böjti ételt fogyasztották a zarándokok, pl.: kenyeret, keltkalácsot, almát. Görögdinnyét szinte valamennyien vásároltak és a fűre telepedve ebéd után fogyasztották el a helyszínen. Szomjukat a szentkút vizével oltották. Mosakodtak is benne és otthonaikba is vittek belőle. Vizes edényeiket csak a szentmise után merítették meg a csodásnak vélt kút vizéből, mert úgy tartották, akkor hathatósabb.

Ebből a „szent” vízből csak keveset, egy üvegben vittek magukkal. Az otthon maradtak szemüket, arcukat, lábukat mosták-kenték meg vele, a többit eltették betegség esetére. A kútba is öntöttek belőle egy keveset, csakúgy, mint az állatok vályújába. A házat is meghintették vele, hogy megvédjék a villámcsapástól, lakóit a bajtól, a kotlóstyúkot pedig azért, hogy jól keljenek a csirkék. Amikor gyerek született a házban, először a szentkút vizével hintették meg, hogy egészséges legyen, de igen fontosnak tartották, hogy a fél éven aluli kisgyermeket megérintsék a szentkút vizébe mártott kezükkel „hogy a rontás ne fogjon rajta”. A temetőbe, halottaik sírjára is vittek belőle.

Úgy tartották és ma is azt vallják, hogy a szentkút vize akkor hathatós, ha a Szűzanya kegyelmét kiérdemli az egyén.

Katolikus hívek szokása volt régebben, hogy fogatos kocsiaikat és lovaikat, feldíszítették a szentkút környéki fák lombos ágaival. Mint mondják, ennek a növénynek különösebb jelentőségét nem tartják számon, csupán azért tűzték a lovakra, hogy hazafelé menet látszon, hogy búcsúban voltak. Viszont a lápos, mocsaras környékről gyűjtöttek nádat, amit elvittek otthonaikba és bajelhárító erőt tulajdonítottak neki. Az tartják a nád levelén ott van a szamár fogainak nyoma, abból az időből, amikor a Szűzanya Jézussal menekült üldözői elől szamarháton. A nádból tűznek a ház eresze alá, hogy megvédje annak lakóit a bajtól, a házat pedig a villámcsapástól. Az állatok vályújába is helyeztek belőle, és az istálló ajtaja fölé is tesznek, hogy egészségesek legyenek az állatok

Újabb szokás, hogy virágcsokrokat hoznak a zarándokok a kegyhelyre, melyeket a kápolna előtti feszületre és az köré helyeznek. Hazaindulásuk alkalmával, pár virág szirmot vagy levelet tépnek belőle, és amikor az otthon elszárad, imakönyvükbe őrzik, hosszabb ideig is.

Az 1970-es években a római katolikus kápolnától keletre, mintegy 120m-re építették fel a tábort oltárt. Az előtte lévő téren pedig alkalmi jelleggel, a búcsúkra

helyezik el a keresztút állomásait jelölő szentképeket. 1971-től vált szokássá az éjszakázás a kegyhelyen. Azóta már a búcsúnap előestéjén tartanak szentmisét, ahol megáldják a szentkút vizét, az esti órákban pedig a Fény liturgiájának nevezett gyertyás körmenetben vonulnak a hívek a kápolnától a tábori oltár elé.

A feszület és kápolna elé égő gyertyákat is, csak nem régóta helyeznek a zárandokok.

A kegyhelynek napjainkban is adományoznak a hívek. Pénzt, textíliát, arany ékszert, vagy feliratozott márvány lapot helyeznek a kápolna falára. Van, aki fogadalmat téve, a kápolnát és feszületet kicsinosítja, „átmeszeli” az ünnepre.

Minden hetedik esztendőben, azonos időpontra esik a római katolikus és a görögkeleti egyház szentkúti ünnepe. Ilyenkor a két vallás hívei együtt fohászkodnak a Szűzhöz. A pravoszláv hívek is, búcsúnapjuk előestéjén már tartanak istentiszteletet a kegyhelyen.

Erre az alkalomra sütötték régen az igen egyszerű (só, víz, liszt) kalácsukat a „pogacsát” mely a szertartás alatt a kápolnában volt, majd annak befejeztével családtagjaikkal elfogyasztották, csak úgy mint az édes búzából főzött „koljivo”-t. Mostanában az ünnep napján, sándori plébánia templomukban tartott istentiszteletük alkalmával történik ez. Régen is gyűjtottak gyertyát elhunyt és élő családtagjaikért a kegyhelyi kápolnában úgy, hogy közben neveiket említették. Az elhunytakért a földre helyezett tálcákba a homokba szúrták gyertyáikat, az élőkért, magasabbra, gyertyatartókba helyezték őket. Kultikus mosdást ők is végeztek, és vizet is vittek otthonaikba csakúgy, mint ma.

Az emlékezet szerint a pravoszláv hívek gyalogosan feszülettel, lobogóval nem vonultak ki a szentkúti búcsúkra. Leginkább fogatos kocsikon és lóháton érkeztek a sándori és a bánáti szerbek.

A két vallás hívei számára közös istentiszteleteket sosem tartanak. Egy időben igen, de külön-külön liturgiájuk szerint, a saját kápolnájuk területén. Volt, és van is rá példa, hogy búcsúk alkalmával betérnek egymás kápolnájába.

Az elbeszélések szerint régebben a búcsúk alkalmával a szentmisék befejeztével a kirakodó vásáron és egyéb látnivalón és szórakoztatási lehetőségen kívül, hajnalig tartó táncmulatságok is voltak a kegyhelyen. Jó alkalom volt ez arra, hogy a rég nem látott ismerősök-rokonok üdvözöljék egymást, valamint, hogy a tanyákról és a környező helységekből érkező fiatalok összeismerkedjenek. Bizonyára a kislány legendás gyógyulásának emlékére, búcsúk alkalmával, napjainkban is feltűnően sok kisgyermeket hoznak magukkal a szülők.

Régebben is, napjainkban is a horvát-bunyevac hívek jelentek/jelennek meg ezen a helyen a legtömegesebben.

A kegyhellyel kapcsolatos írásos emlékre alig akadunk. A püspökség irattárában idevonatkozó anyagot nem őriznek. Andrija Kopilovičtól tudjuk, hogy a sándori katolikus plébánia irattárában fellelhető iratok is csak említik a kegyhelyet.

Tudomásunkra jutott, hogy valószínűleg az 1930-as években, az azóta elhunyt Stoffner Martin káplán (1899–1956) szerkesztett egy énekes-ima könyvet zárandokok számára melyben röviden szól a Bunáric-ról is, sajnos a füzetnek nem bukkantunk nyomára. A sándori pravoszláv egyházközség irattárában hiteles dokumentumokat csupán a jelenlegi kápolna építkezésétől őriznek, mondta

Rade Šovjanski atya. A kegyhely létezése a múlt század 70-es éveitől folyamatos, jelenléte napjainkban is jelentős, látogatottsága számottevő. Voltak idők (1950-es évek) amikor különböző körülmények folytán (az egyház üldöztetése) az idelátogatók száma megcsökkent, napjainkban azonban ismét nő. 1994-ben a búcsúnapon alkalmával mintegy 5000 zárandok látogatott el a kegyhelyre.

Összefoglaló

A Vajdaságban a szabadkai egyházmegye kötelékéhez két kegyhely tartozik. Az egyik a doroszlói, melynek eredete a középkorra tehető, a másik a Szabadka közvetlen közelébe lévő, a sándori plébániához tartozó ökumenikus jellegű Mária-kegyhely a Szentkút, a Bunarić illetve a Vodice.

Eredete a múlt század 70-es éveire tehető, azonban ide vonatkozó írásos emlék szinte alig létezik, így inkább a szájhagyományon alapszanak a reá vonatkozó adatok.

A nép ajkán ma is élő legenda szerint a palicsi tó egyik nádas nyúlványához közeli forrás vize, a Szűzanya megjelenése és közbenjárása által, csodás, gyógyító hatást nyert.

A feljegyzések szerint, a paroszláv egyház nézetének és az anyagiaknak köszönve, a paroszláv hívek kápolnája épült fel előbb, melyet 1883-ban szenteltek fel. 16 év után ezt lebontották és helyére újat építettek. A jelenlegi impozáns, kupolás építmény a harmadik paroszláv kápolna.

A katolikus hívek 1893-ban egy feszületet állítottak, majd kápolnájuk is 1896-ban felépült, melyet az egyház fel is szentelt a Szűzanya tiszteletére. Ettől az időtől tartanak búcsúk alkalmával itt szentmisét. A kápolna ma is eredeti formájában, eredeti helyén áll.

A kegyhely jelenléte igen nagy hatást gyakorol a környék lakóinak vallásos életére napjainkban is. A szájhagyomány szerint „emberemlékezet” óta kijárnak ide a hívők, de legtöbbször az édesanyák kisgyermekükkel.

Kezdetben leginkább újhold szombatokon jöttek a Szűz oltalmáért esedezve. Ma csupán a katolikus hívek körében él ez a szép szokás.

Mindkét egyháznak külön búcsúnapja van. A katolikus búcsút mindig augusztus utolsó vasárnapján tartják. Az 1970-es évektől vált szokássá ilyen alkalmakkor, a gyertyás körmenet és az éjszakázás is, így kétnapossá alakult az ünnep. A mosakodó medencében és a kút körül kultikus mosdást végeznek a zárandokok és a csodásnak vélt forrás vizéből visznek az otthoniaknak is. A kegyhely környékén növényeket gyűjtenek, és annak is, mint a szentkút vizének bajelhárító, gyógyító erőt tulajdonítanak.

A paroszláv egyház búcsúnapja, Nagyboldogasszony-napi ünnepük augusztus 28. illetve annak előestéje. Közös istentiszteleteket sohasem tartottak még a két egyház hívei számára.

A kegyhely eredete óta, létezése folyamatos. Az egykori búcsújárás szokásainak már csupán a töredéke lelhető fel ugyan, de a zárandokok ezrei látogatnak el napja-

inkban is ide, az egyház szervezésében buszokkal, de személykocsival és gyalogosan is érkeznek. Egykor is, ma is a magyar, szerb és más híveken kívül a horvát-bunjevác nemzetiségű zarándokok jelennek meg ezen a helyen a legtöbben.

Adatközlők

1. Ehmann Imre a szabadkai Szent Kereszt plébánia plébánosa.
2. Kopilović Andrija a sándori római kat. plébánia plébánosa.
3. Rade Šovjanski a sándori görög-keleti egyház papja.
4. Ivandekić Cilika (1923)
5. Ivandekić Marija (1928)
6. Knapec János (1919)
7. Kókity Mária (1923)
8. Križanović Marija (1907)
9. Majorné Szabó Batancs Julianna (1922)
10. Pölhe Rozália (1926)
11. Prčić Jela (1926)
12. Skenderović Stipan (1917)
13. Stipić Vita (1928)
14. Puzić Ivković Rozika (1937)
15. Puzić Stipan (1926)

Irodalom

BÁLINT Sándor–BARNA Gábor

1994 Búcsújáró magyarok. Budapest.

Dr. HARMATH Károly

1988 Búcsúsok útikönyve. Újvidék.

IVÁNYI István

1907 Bács-Bodrog vármegye földrajzi és történelmi helynévtára. Szabadka.

SEKULIĆ Ante

1985 Marijanske pobožnosti podunavskih hrvata. Zagreb.

Subotička danica–Bunjevačko-šokački kalendar. Subotica, 1911

Feljegyzések a sándori római katolikus plébániai hivatal irattárából:

Szentkút-Bunaric

Postanak sela Aleksandrovo

Postanak naselja Aleksandrovo

Feljegyzések a sándori pravoszláv plébániai hivatal irattárából

Hitélet – Katolikus folyóirat. Újvidék, 1971

A Marian Shrine in the Surroundings of Szabadka

In the 1870s to the East Szabadka (today Subotica, Yu) Virgin Mary appeared next to a marsh at a spring. Since then the water of the spring has got healing power. It became the place of pilgrimage for the Catholic Hungarians and Croatians and Ortodox Serbs. The first Ortodox chapel was built here in 1883 and the Roman Catholic in 1896. The Catholics also had a cross made there in 1893. This sacred place is mostly visited by mothers and their children. The main pilgrimage feast of the Catholics is the last Sunday of August. The pilgrims spend the night here and make a procession with candle. The main feast of the Ortodoxs is on 18th August. This place of pilgrimage is still popular today.

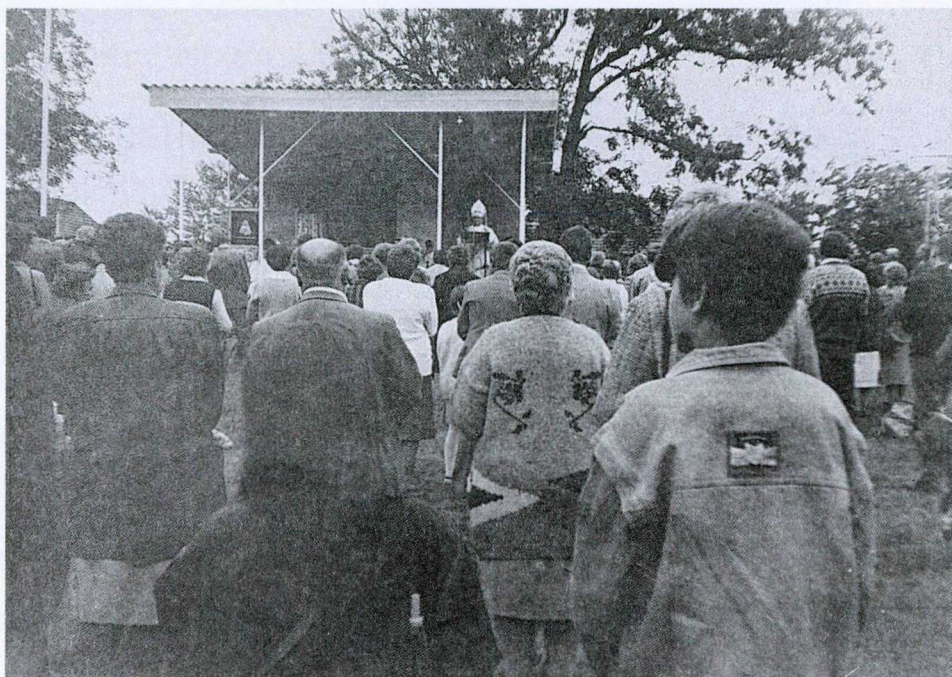

1. KÉP: A SÁNDORI KEGYHELY KÁPOLNÁI, A GÖRÖG KELETI ÉS A RÓMAI KATOLIKUS KÁPOLNA

2. KÉP: SZAKRÁLIS ÉPÍTMÉNYEK A KATOLIKUS EGYHÁZ TERÜLETÉN

3. KÉP: PÜSPÖKI SZENTMISE A TÁBORI OLTÁR ELŐTT

4. KÉP: KATOLIKUS ZARÁNDOKOK A KÚTNÁL

5. KÉP: NÖVÉNYEKET GYŰJTŐ ZARÁNDOKOK